



คู่มือการพัฒนากฎหมาย



กองนิติการ กรมที่ดิน

คำนำ

กรมที่ดินมีภารกิจตามประมวลกฎหมายที่ดิน ในการดำเนินการออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินให้ราษฎร ให้บริการจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมเกี่ยวกับที่ดินและอสังหาริมทรัพย์อย่างอื่น รังวัดออกหนังสือสำคัญสำหรับ ที่หลวงในที่ดินสาธารณะประโยชน์และในที่ราชพัสดุ รังวัดและทำแผนที่ และจัดที่ทำกินให้ประชาชน รวมถึง ภารกิจในการดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการจัดสรรที่ดิน กฎหมายว่าด้วยอาคารชุด กฎหมายว่าด้วยช่างรังวัด เอกชน และกฎหมายว่าด้วยการเช่าอสังหาริมทรัพย์เพื่อพาณิชยกรรมและอุตสาหกรรม ซึ่งกองนิติการ มีภาระหน้าที่สำคัญในการดำเนินการพัฒนา ปรับปรุง แก้ไข พร้อมทั้งจัดทำคำชี้แจงและข้อเสนอเกี่ยวกับกฎหมาย ที่อยู่ในความรับผิดชอบของกรมที่ดินดังกล่าว อันเป็นกระบวนการสนับสนุนประการหนึ่ง เพื่อให้การดำเนินการของ กระบวนการสร้างคุณค่าของกรมที่ดินเกิดผลสัมฤทธิ์ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด

คู่มือการพัฒนากฎหมายนี้จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นเป็นคู่มือในการในการปฏิบัติงานของ พนักงานเจ้าหน้าที่ ในการดำเนินการยกร่างและปรับปรุงแก้ไขกฎหมายตามแผนพัฒนากฎหมายของส่วนราชการ ให้สอดคล้องกับหลักเกณฑ์ที่สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีและสำนักงาน ก.พ.ร. ร่วมกันกำหนด รวมถึง การดำเนินการเกี่ยวกับร่างพระราชบัญญัติ ร่างพระราชกฤษฎีกา ร่างกฎกระทรวง ร่างระเบียบ คำสั่ง ประกาศ และร่างสัญญา ซึ่งไม่อยู่ในแผนพัฒนากฎหมายของส่วนราชการ ทั้งนี้ เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นมาตรฐานเดียวกัน ทุกรากฎหมาย คู่มือฉบับนี้ เป็นการรวบรวมขั้นตอนการร่างกฎหมายลำดับต่าง ๆ ในเบื้องต้นเท่านั้น เนื่องจากแบบการร่างกฎหมาย มีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยและสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป มีความแตกต่างกันทั้งขั้นตอนและระยะเวลา ดำเนินการ ทั้งบางกรณียังไม่มีข้อยุติที่ชัดเจน เช่น กฎหมายที่จัดทำขึ้นเป็นนโยบายเร่งด่วน จึงอาจมีเนื้อหา ที่ยังไม่ครบถ้วน สมบูรณ์ ซึ่งกองนิติการจะได้ดำเนินการแก้ไขปรับปรุงคู่มือการพัฒนากฎหมายให้มีความสมบูรณ์ ยิ่งขึ้นในโอกาสต่อไป

กองนิติการหวังเป็นอย่างยิ่งว่า คู่มือการพัฒนากฎหมายฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ในการดำเนินการยกร่างและปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย ให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และการพัฒนาทางเทคโนโลยี เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนเป็นสำคัญตามแนวทางการบริหาร กิจการบ้านเมืองที่ดี

(นายอนันต์ธรณ์ ลิ้มพาณิชย์)

ผู้อำนวยการกองนิติการ



สารบัญ

หน้า

● วัตถุประสงค์ของการจัดทำคู่มือกระบวนการ	๑
● ขอบเขต	๒
● ขั้นตอนการปฏิบัติงานและผังทางเดินของงานของกระบวนการ (WORK FLOW)	๓
➢ การดำเนินการตามแผนพัฒนากฎหมายของส่วนราชการ	๔
➢ การดำเนินการเกี่ยวกับร่างพระราชบัญญัติ	๗
➢ การดำเนินการเกี่ยวกับร่างพระราชกฤษฎีกา	๑๘
➢ การดำเนินการเกี่ยวกับร่างกฎกระทรวง	๒๔
➢ การดำเนินการเกี่ยวกับร่างระเบียบ คำสั่ง ประกาศ	๓๑
➢ การดำเนินการเกี่ยวกับการร่างสัญญา	๓๖
● มาตรฐานการทำงานของกระบวนการ	๓๘
● ระบบติดตามประเมินผลของกระบวนการ	๓๙
● ประโยชน์ของการจัดทำคู่มือปฏิบัติงานของกระบวนการ	๔๐
● หน่วยงานที่รับผิดชอบ	๔๑
● ภาคผนวก	๔๒
➢ แผนพัฒนากฎหมายของกรมที่ดิน ประจำปี ๒๕๕๒	
➢ หนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ด่วนที่สุด ที่ นร ๐๕๐๓/ว ๓๒ ลงวันที่ ๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๒ เรื่อง การพัฒนากฎหมายของส่วนราชการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ ๒๕๕๒	
➢ หลักเกณฑ์การตรวจสอบความจำเป็นในการตราพระราชบัญญัติ	



วัตถุประสงค์ของการจัดทำคู่มือกระบวนการ

มีดังต่อไปนี้

- เพื่อศึกษาขั้นตอนการปฏิบัติงาน ในหัวข้อดังต่อไปนี้
 - ▶ การดำเนินการตามแผนพัฒนากฎหมายของส่วนราชการ
 - ▶ การดำเนินการเกี่ยวกับร่างกฎหมาย
 - การดำเนินการเกี่ยวกับร่างพระราชบัญญัติ
 - การดำเนินการเกี่ยวกับร่างพระราชกฤษฎีกา
 - การดำเนินการเกี่ยวกับร่างกฎกระทรวง
 - การดำเนินการเกี่ยวกับร่างระเบียบ คำสั่ง ประกาศ
 - ▶ การดำเนินการเกี่ยวกับการร่างสัญญา
- เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ ให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานสามารถมองเห็นภาพรวมของการดำเนินงานตามแผนพัฒนากฎหมายของส่วนราชการ สอดคล้องกับหลักเกณฑ์ที่สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีและสำนักงาน ก.พ.ร. ร่วมกันกำหนด
- เพื่อเป็นการเพิ่มพูนทักษะและประสบการณ์ของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในการดำเนินการยกร่างและปรับปรุงแก้ไขกฎหมายในลำดับต่าง ๆ
- เพื่อใช้เป็นคู่มือในการปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน



ขอบเขต

คู่มือการพัฒนากฎหมายนี้ ได้รวบรวมขั้นตอนในการดำเนินงานตามแผนพัฒนากฎหมายของส่วนราชการ ตามหลักเกณฑ์ที่สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ได้ร่วมกับสำนักงาน ก.พ.ร. กำหนดไว้ในตัวชี้วัดที่ ๑๓.๒ ระดับความสำเร็จของร้อยละเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของการดำเนินงานตามแผนพัฒนากฎหมายของส่วนราชการ โดยยึดถือแนวทางการพัฒนากฎหมายของส่วนราชการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๒ เป็นหลัก

อย่างไรก็ตาม การพัฒนากฎหมายมิได้จำกัดเฉพาะการพัฒนากฎหมายตามแผนพัฒนากฎหมายของส่วนราชการเท่านั้น แต่คู่มือฉบับนี้ได้รวบรวมขั้นตอนการร่างกฎหมายลำดับต่าง ๆ ในเบื้องต้นไว้ด้วยกัน ได้แก่ การดำเนินการเกี่ยวกับร่างพระราชบัญญัติ ร่างพระราชกฤษฎีกา ร่างกฎกระทรวง ร่างระเบียบ คำสั่ง ประกาศ และร่างสัญญา ซึ่งสามารถใช้เป็นแนวทางในการยกร่าง แก้ไขปรับปรุงกฎหมาย ซึ่งไม่อยู่ในแผนพัฒนากฎหมายได้เช่นกัน แต่เนื่องจากแบบการร่างกฎหมายมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยและสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งอาจมีความแตกต่างกันทั้งขั้นตอนและระยะเวลาดำเนินการ ทั้งบางกรณียังไม่มีข้อยุติที่ชัดเจน เช่น กฎหมายที่จัดทำขึ้นเป็นนโยบายเร่งด่วน คู่มือการพัฒนากฎหมายนี้จึงอาจมีเนื้อหาที่ยังไม่ครบถ้วน สมบูรณ์ ซึ่งกองนิติการจะได้ดำเนินการแก้ไขปรับปรุงให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น





**ขั้นตอนการปฏิบัติงาน
และ
ผังทางเดินของงานของกระบวนการ
(WORK FLOW)**



การดำเนินการตามแผนพัฒนากฎหมายของส่วนราชการ

การดำเนินการพัฒนากฎหมายโดยส่วนราชการ คือ การให้ส่วนราชการผู้รักษาการตามกฎหมาย หรือเป็นผู้รับผิดชอบในการยกร่างกฎหมาย เป็นผู้เสนอให้มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายในส่วนที่ส่วนราชการรับผิดชอบ

คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๒ เห็นชอบแนวทางการพัฒนากฎหมายของส่วนราชการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๒ ดังนี้ *

๑. การพัฒนากฎหมายของส่วนราชการ ให้ส่วนราชการต่าง ๆ ดำเนินการจัดทำ ปรับปรุง แก้ไข หรือยกเลิกกฎหมายตามลำดับที่กำหนดไว้ก่อนและหลัง ดังนี้

๑.๑ กฎหมายเพื่ออนุวัติการให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ หรือ

๑.๒ กฎหมายตามนโยบายของคณะรัฐมนตรี หรือ

๑.๓ กฎหมายตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ (๒๕๕๐ - ๒๕๕๔)

ในกรณีที่ส่วนราชการไม่มีกฎหมายที่ต้องดำเนินการตามข้อ ๑.๑ ให้ดำเนินการตามข้อ ๑.๒ ได้เป็นลำดับต้น และหากส่วนราชการไม่มีกฎหมายที่ต้องดำเนินการตามข้อ ๑.๑ และข้อ ๑.๒ ก็ให้ดำเนินการตามข้อ ๑.๓ ได้

๒. ข้อยกเว้น กรณีส่วนราชการใดไม่มีกฎหมายที่จะต้องดำเนินการตามข้อ ๑ ทั้ง ๓ ข้อ ให้แจ้งขอยกเว้นการดำเนินงานดังกล่าวต่อสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี เพื่อจะได้แจ้งให้สำนักงาน ก.พ.ร. พิจารณาดำเนินการต่อไป

ขั้นตอนที่ ๑ ตรวจสอบ ศึกษา วิเคราะห์กฎหมายรายฉบับ

กรมที่ดินได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนากฎหมายของกรมที่ดิน โดยมีองค์ประกอบของคณะกรรมการประกอบด้วยอธิบดีกรมที่ดิน เป็นประธานคณะกรรมการ ผู้แทนส่วนราชการในกระทรวง ทบวง กรม ผู้แทนส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ในกฎหมายของส่วนราชการนั้นๆ และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง มีอำนาจหน้าที่ พิจารณากำหนดหลักการและแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนากฎหมายที่อยู่ในความรับผิดชอบของกรมที่ดินและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องตลอดจนระเบียบ คำสั่ง และหนังสือสั่งการของกรมที่ดิน ให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย นโยบายของคณะรัฐมนตรี และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ.๒๕๕๐ - ๒๕๕๔) มีความทันสมัยและสามารถรองรับการดำเนินงานตามภารกิจและอำนาจหน้าที่ให้สำเร็จลุล่วงได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการแต่งตั้งบุคคลหรือมอบหมายให้บุคคล คณะบุคคล คณะอนุกรรมการ หรือคณะทำงาน ให้ปฏิบัติงานหรือดำเนินการเรื่องที่เกี่ยวข้องกับภารกิจตามที่คณะกรรมการฯ มอบหมาย และขอให้ส่วนราชการและหน่วยงานอื่นใด ส่งเอกสาร ข้อมูล และความเห็นประกอบการพิจารณา ดำเนินการ หรือเชิญผู้แทนของส่วนราชการ หน่วยงาน หรือบุคคลใดมาให้ความเห็นหรือชี้แจง โดยมุ่งถึงประโยชน์ที่จะมีต่อประชาชนผู้ขอรับบริการและเป็นผู้อยู่ภายใต้บังคับของกฎหมาย ขณะเดียวกันเป็นการปรับระบบงานให้มีความเหมาะสมรวมทั้งให้การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเกิดความคล่องตัว รวดเร็ว และเกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ตามแนวทางการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

* แนวทางการพัฒนากฎหมายตามหลักเกณฑ์ที่สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีร่วมกับสำนักงาน ก.พ.ร. กำหนดนี้อาจมีความแตกต่างกันในแต่ละปี



ขั้นตอนที่ ๒ ยกร่างกฎหมายแต่ละฉบับ แล้วเสร็จ

กองนิติการ กรมที่ดิน ได้ยกร่างกฎหมายที่จะดำเนินการปรับปรุงแก้ไข. นำเสนอต่อคณะกรรมการพัฒนากฎหมายของกรมที่ดินพิจารณาปรับปรุงแก้ไขร่างกฎหมายในการประชุม และเมื่อคณะกรรมการฯ เห็นชอบในหลักการและสาระสำคัญแล้ว จะได้ส่งให้กระทรวงมหาดไทยพิจารณาดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไป

ขั้นตอนที่ ๓ รับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้เสีย หรือผู้เกี่ยวข้อง (Focus Group)

กองนิติการ กรมที่ดิน ได้จัดให้มีการสัมมนารับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับร่างกฎหมายที่จะดำเนินการปรับปรุงแก้ไข โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้บังคับใช้กฎหมาย ผู้อยู่ภายใต้บังคับกฎหมาย ผู้ทรงคุณวุฒิ และนักวิชาการ ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมาย เพื่อนำความคิดเห็น ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไข ตลอดจนสภาพปัญหาที่ผู้เข้าร่วมสัมมนาได้นำเสนอ มาเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาดำเนินการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนากฎหมายต่อไป

ขั้นตอนที่ ๔ ผ่านการพิจารณาให้ความเห็นชอบจากคณะกรรมการพัฒนากฎหมายของกระทรวงมหาดไทย

๔.๑ คณะกรรมการพัฒนากฎหมายของกระทรวงมหาดไทยเห็นชอบร่างกฎหมาย โดยพิจารณาจากกรอบระยะเวลาตามที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนากฎหมาย

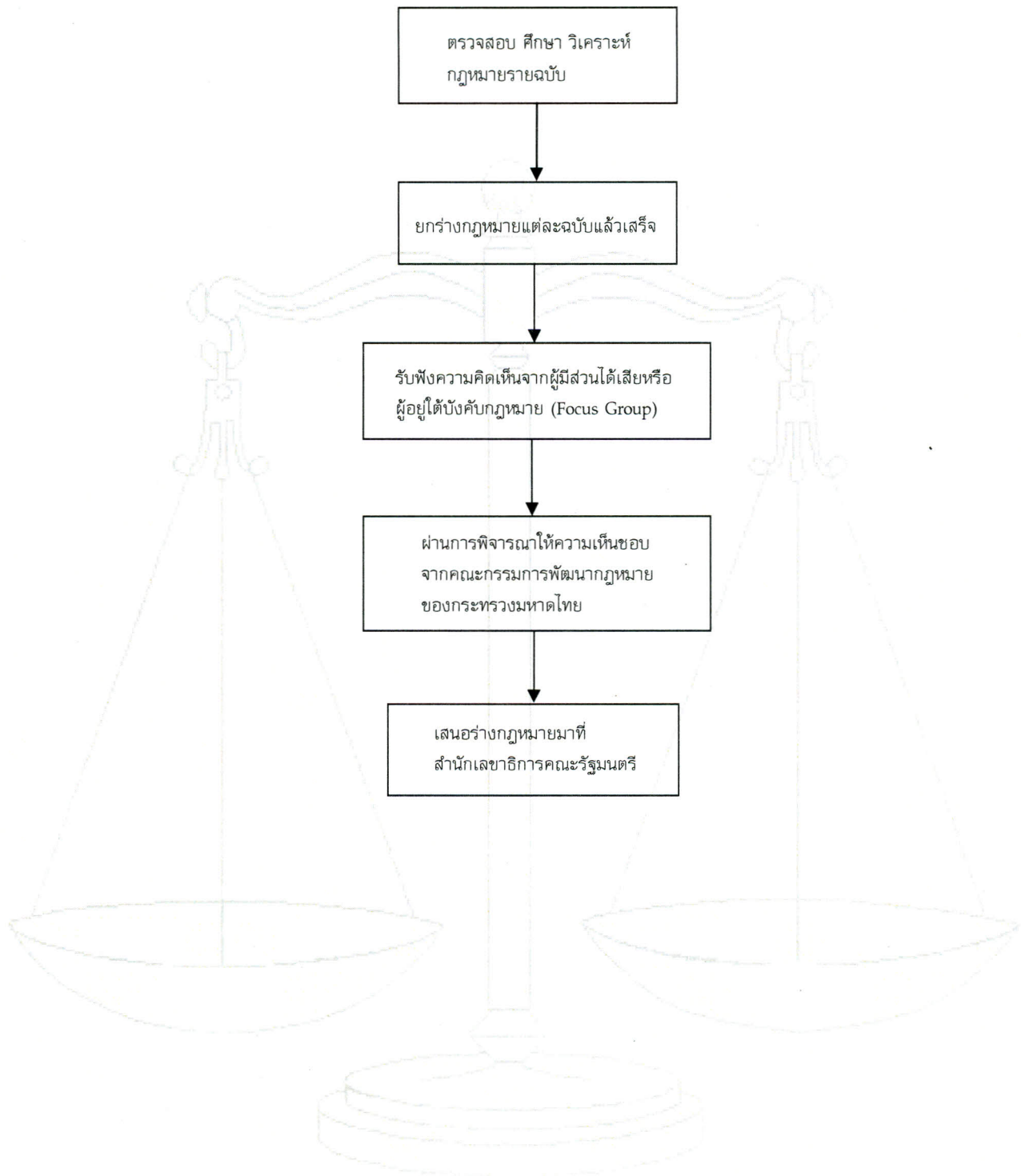
๔.๒ คณะกรรมการพิจารณาร่างกฎหมายของกระทรวงมหาดไทย ได้ตรวจพิจารณาร่างกฎหมาย และให้กรมที่ดินแก้ไขร่างกฎหมาย ตามความเห็นของคณะกรรมการ ฯ แล้วจึงดำเนินการต่อไป

ขั้นตอนที่ ๕ เสนอร่างกฎหมายมาที่สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี

กรมที่ดินได้ทำบันทึกเรียนปลัดกระทรวงมหาดไทยเพื่อนำเรียนรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยพิจารณาลงนามในหนังสือถึงเลขาธิการคณะรัฐมนตรี เพื่อส่งร่างกฎหมายตามขั้นตอนการเสนอร่างกฎหมายให้สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีภายในกรอบระยะเวลาดังกำหนด



Work Flow การดำเนินการตามแผนพัฒนากฎหมายของส่วนราชการ



การดำเนินการเกี่ยวกับร่างพระราชบัญญัติ

๑.๑ ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย กฎหมายที่จะดำเนินการยกร่างและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ใช้เวลาประมาณ ๗ - ๑๕ วัน ซึ่งนิติกรเจ้าของเรื่องจะต้องศึกษาทำความเข้าใจ เรื่องที่ต้องดำเนินการและรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องให้ครบถ้วนสมบูรณ์ โดยพิจารณาประกอบมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๖ ซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์การตรวจสอบความจำเป็นในการตรากฎหมายและแบบคำชี้แจงความจำเป็นในการตรากฎหมายที่คณะกรรมการปรับปรุงกฎหมาย เพื่อการพัฒนาประเทศเสนอและให้ทุกหน่วยงานดำเนินการตรวจสอบความจำเป็นในการตรากฎหมายและต้องเสนอคำชี้แจงความจำเป็นในการตรากฎหมายประกอบร่างกฎหมายทุกครั้ง โดยมีแนวทางการตรวจสอบดังนี้

- ๑.๑.๑ การตรวจสอบวัตถุประสงค์และเป้าหมายของภารกิจ
- ๑.๑.๒ การกำหนดตัวผู้รับผิดชอบภารกิจนั้น
- ๑.๑.๓ ความจำเป็นในการตรากฎหมาย
- ๑.๑.๔ ความซ้ำซ้อนกับกฎหมายอื่น
- ๑.๑.๕ การจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลและความคุ้มค่า
- ๑.๑.๖ ความพร้อมของรัฐในการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย
- ๑.๑.๗ ความซ้ำซ้อนกับหน่วยงานอื่น
- ๑.๑.๘ วิธีการทำงานและการตรวจสอบ
- ๑.๑.๙ ความเหมาะสมของหลักเกณฑ์ในการออกกฎหมายลำดับรอง
- ๑.๑.๑๐ การรับฟังความคิดเห็นของหน่วยงานหรือกลุ่มผู้เกี่ยวข้อง

โดยผู้บังคับบัญชาต้องกำชับให้นิติกรเจ้าของเรื่องทำความเข้าใจเนื้อหาสาระสำคัญของเรื่องและข้อมูลประกอบอย่างละเอียดรอบคอบ ตลอดจนศึกษาหาความรู้เพื่อสร้างศักยภาพให้แก่ตนเอง และดูแลให้มีการจัดหาเอกสารข้อมูลสำหรับนิติกรใช้ในการปฏิบัติงาน รวมทั้งพิจารณาส่งนิติกรเข้ารับการฝึกอบรมเสริมสร้างความรู้และศักยภาพของนิติกร

๑.๒ ดำเนินการยกร่างพระราชบัญญัติ

๑.๒.๑ กรณีที่ต้องการมีการตั้งคณะทำงานขึ้นเพื่อดำเนินการยกร่างกฎหมาย จะเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ มีผลกระทบหรือเกี่ยวข้องกับหน่วยงานอื่น ตลอดจนภาคเอกชน ซึ่งอาจเป็นนโยบายของผู้บังคับบัญชาระดับสูงให้ตั้งคณะทำงาน หรือนิติกรเจ้าของเรื่องหารือกับผู้บังคับบัญชาว่าเรื่องที่ได้รับมอบหมายสมควรตั้งคณะทำงานยกร่างพระราชบัญญัติหรือไม่ ในการแต่งตั้งคณะทำงานนั้น นิติกรเจ้าของเรื่องจะต้องพิจารณาจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะดำเนินการโดยตรง และประสานงานกับหน่วยงานที่ได้รับแต่งตั้งเป็นคณะทำงานให้มอบหมายผู้แทนที่เหมาะสมเข้าร่วมประชุมเพื่อให้สามารถนำเสนอข้อมูลที่ถูกต้องชัดเจนต่อคณะทำงาน การดำเนินการยกร่างโดยคณะทำงานใช้ระยะเวลาประมาณ ๓๐ - ๔๕ วัน หรือแล้วแต่เรื่องที่มีผลกระทบกับประชาชนต้องใช้เวลามากกว่านี้

๑.๒.๒ กรณีนอกจาก ๑.๒.๑ คือ เป็นเรื่องที่ไม่ได้มีผลกระทบกับหน่วยงานอื่นหรือเป็นเรื่องที่ไม่ยุ่งยาก นิติกรเจ้าของเรื่องจะดำเนินการยกร่างเอง ใช้ระยะเวลาประมาณ ๗ - ๑๕ วัน และในการดำเนินการยกร่างพระราชบัญญัตินิติกรเจ้าของเรื่องควรหารือกับผู้บังคับบัญชาทำความเข้าใจประเด็นของเรื่อง



ที่ต้องดำเนินการเพื่อกำหนดแนวทางให้ชัดเจนก่อนดำเนินการยกร่าง เสร็จแล้วเสนอหัวหน้ากลุ่มกฎหมาย ๑ พิจารณาและอาจมีการประชุมกลุ่มกฎหมาย ๑ เพื่อให้นิติกรอื่นร่วมแสดงความคิดเห็นในการแก้ไขปรับปรุง ข้อบกพร่องของร่างพระราชบัญญัติที่นิติกรเจ้าของเรื่องยกร่างให้มีความถูกต้อง ครบถ้วน สมบูรณ์

๑.๓ เมื่อคณะทำงานตาม ๑.๒.๑ หรือนิติกรเจ้าของเรื่องตาม ๑.๒.๒ ดำเนินการยกร่างพระราชบัญญัติ เสร็จ ให้เสนอเรื่องและร่างพระราชบัญญัติพร้อมด้วยบันทึกหลักการและเหตุผลให้ผู้บังคับบัญชาและอธิบดีกรมที่ดินพิจารณา ใช้ระยะเวลาประมาณ ๓ - ๕ วัน โดยข้อเสนอจะเป็นการเสนอเพื่อพิจารณาขอหมายให้คณะกรรมการพัฒนากฎหมายของกรมที่ดินหรือคณะกรรมการพิจารณาปัญหาข้อกฎหมายของกรมที่ดิน พิจารณาร่างพระราชบัญญัติ เว้นแต่ผู้บังคับบัญชาจะสั่งเป็นอย่างอื่น ในกรณีที่ผู้บังคับบัญชาแก้ไข ร่างพระราชบัญญัติ ให้นิติกรเจ้าของเรื่องรับดำเนินการตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาให้เสร็จภายใน ๓ - ๕ วัน

อนึ่ง บางกรณีอาจเสนออธิบดีกรมที่ดินพิจารณาไม่ต้องเสนอให้คณะกรรมการพัฒนากฎหมายของ กรมที่ดินพิจารณาก็ได้ ซึ่งต้องพิจารณาเป็นเรื่องๆ ไป โดยนิติกรเจ้าของเรื่องต้องหารือกับหัวหน้ากลุ่มกฎหมาย ๑

๑.๔ จัดเตรียมรายละเอียดข้อมูลเพื่อนำเสนอคณะกรรมการพัฒนากฎหมายของกรมที่ดินหรือ คณะกรรมการพิจารณาปัญหาข้อกฎหมายของกรมที่ดินจำนวน ๑๗ ชุด กรณีที่เป็นการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย ที่ใช้บังคับอยู่แล้วนิติกรเจ้าของเรื่องจะต้องทำบัญชีเปรียบเทียบสาระสำคัญและเหตุผลกฎหมายที่ใช้บังคับ อยู่ในปัจจุบันกับการแก้ไขเพิ่มเติมด้วย ขั้นตอนนี้ใช้ระยะเวลาประมาณ ๓ - ๕ วัน

๑.๕ เสนอร่างพระราชบัญญัติให้คณะกรรมการพัฒนากฎหมายของกรมที่ดินหรือคณะกรรมการพิจารณา ปัญหาข้อกฎหมายของกรมที่ดินพิจารณา ใช้ระยะเวลาประมาณ ๒๐ - ๓๐ วัน โดยนิติกรเจ้าของเรื่องต้องสรุป สาระสำคัญพร้อมด้วยข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ส่งให้คณะกรรมการฯ เป็นการล่วงหน้าก่อนกำหนดนัดประชุม เพื่อให้ คณะกรรมการฯ มีเวลาศึกษาทำความเข้าใจเรื่องที่จะพิจารณา และในการนำเสนอร่างพระราชบัญญัติและชี้แจง หลักการเหตุผลตลอดจนข้อมูลต่อคณะกรรมการฯ นิติกรเจ้าของเรื่องต้องศึกษาทำความเข้าใจสาระสำคัญ ในประเด็นต่างๆ ของเรื่อง ตลอดจนหารือกับผู้บังคับบัญชาหรือจัดประชุมกลุ่มกฎหมาย ๑ เพื่อซักซ้อมแนว ทางการนำเสนอและชี้แจงต่อคณะกรรมการฯ ได้อย่างชัดเจนและถูกต้องชัดเจน นอกจากนั้น ในการพิจารณาของ คณะกรรมการฯ นิติกรเจ้าของเรื่องต้องพยายามสรุปแนวทางและความเห็นของคณะกรรมการฯ แต่ละประเด็น เพื่อทบทวนให้คณะกรรมการฯ ทราบอย่างชัดเจน ทั้งนี้ เพื่อให้จัดทำมติของคณะกรรมการฯ ได้อย่างถูกต้อง

๑.๖ ปรับปรุงแก้ไขร่างพระราชบัญญัติตามความเห็นของคณะกรรมการพัฒนากฎหมายของกรมที่ดินหรือ คณะกรรมการพิจารณาปัญหาข้อกฎหมายของกรมที่ดิน ใช้ระยะเวลาประมาณ ๓ - ๕ วัน เสร็จแล้วนำเสนอ ผู้บังคับบัญชาและอธิบดีกรมที่ดิน ในการเสนอเพื่อขอรับหลักการจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ในการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายที่ดินหรือพระราชบัญญัติ และพิจารณามอบหมายให้คณะกรรมการพิจารณา ร่างกฎหมายของกระทรวงมหาดไทยพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ

ก่อนนำเสนอเรื่องไปยังกระทรวงมหาดไทย นิติกรเจ้าของเรื่องต้องตรวจสอบหลักการและนโยบายของ กระทรวงมหาดไทยและรัฐบาลให้ชัดเจน เพื่อให้ทราบว่ามีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงหลักการหรือนโยบายอย่างไรหรือไม่

๑.๗ เมื่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยอนุมัติในหลักการการยกร่างหรือแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติ และมอบหมายให้คณะกรรมการพิจารณาร่างกฎหมายของกระทรวงมหาดไทยพิจารณาแล้ว นิติกรเจ้าของเรื่องจะต้อง จัดเตรียมข้อมูล จำนวน ๒๐ ชุด ส่งให้สำนักกฎหมาย สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย ซึ่งเป็นฝ่ายเลขานุการ ของคณะกรรมการฯ ตามที่ฝ่ายเลขานุการแจ้งมา



๑.๘ เมื่อสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทยแจ้งกำหนดวัน เวลาประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างกฎหมายของกระทรวงมหาดไทย สำนักงานเลขาธิการกรม กรมที่ดิน จะเสนออธิบดีมอบหมายผู้แทนกรมที่ดินไปชี้แจงต่อคณะกรรมการฯ หากสำนักงานเลขาธิการกรมไม่ดำเนินการ นิติกรเจ้าของเรื่องจะต้องดำเนินการเอง โดยมอบหมายผู้ที่ดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้อำนวยการกองเป็นผู้แทน (หนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท ๐๒๑๑/ว ๑๕๗ ลงวันที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๓๙)

ก่อนที่นิติกรเจ้าของเรื่องจะเข้าชี้แจงและนำเสนอข้อมูลต่อคณะกรรมการฯ นิติกรเจ้าของเรื่องจะต้องทำความเข้าใจ และหารือกับผู้บังคับบัญชาหรือจัดประชุมกลุ่มกฎหมาย ๑ เพื่อซักซ้อมแนวทางการนำเสนอและชี้แจงต่อคณะกรรมการฯ และในการชี้แจงต่อคณะกรรมการฯ นิติกรเจ้าของเรื่องจะต้องนำเสนอข้อมูลให้ชัดเจนครบถ้วน เพื่อให้การพิจารณาของคณะกรรมการฯ ตรงตามประเด็น ที่ต้องการในกรณีนี้ผู้บังคับบัญชามอบหมายให้นิติกรอื่นเข้าชี้แจงต่อคณะกรรมการฯ แทนนิติกรเจ้าของเรื่อง นิติกรผู้ได้รับมอบหมายจะต้องศึกษาทำความเข้าใจความเป็นมา เจตนารมณ์ และสาระสำคัญของเรื่อง ตลอดจนข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สามารถชี้แจงต่อคณะกรรมการฯ ได้อย่างถูกต้อง และนิติกรเจ้าของเรื่องหรือนิติกรผู้ได้รับมอบหมายต้องประสานงานเพื่อสรุปประเด็น สาระสำคัญ ตลอดจนข้อมูลที่เกี่ยวข้อง หรือนำเสนอข้อมูลดังกล่าวให้ผู้แทนกรมที่ดินทราบเป็นการล่วงหน้าก่อนไปชี้แจง ภายหลังเสร็จการพิจารณาของคณะกรรมการฯ แล้ว นิติกรเจ้าของเรื่องต้องประสานงานกับฝ่ายเลขานุการเพื่อสรุปความเห็นและมติของที่ประชุมแต่ละประเด็นให้ชัดเจนเพื่อดำเนินการปรับปรุงแก้ไขร่างพระราชบัญญัติตามมติของคณะกรรมการฯ ต่อไป โดยที่การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างกฎหมายของกระทรวงมหาดไทยเป็นการพิจารณาของหน่วยงานภายนอก กรมที่ดินมิได้ดำเนินการเอง จึงไม่อาจกำหนดระยะเวลาการดำเนินการได้

๑.๙ การเสนอร่างพระราชบัญญัติต่อที่ประชุมกระทรวงมหาดไทยหลังจากการพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างกฎหมายของกระทรวงมหาดไทย สำนักกฎหมาย สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย จะเป็นผู้ดำเนินการแจ้งให้กรมที่ดินทราบพร้อมด้วยมติของคณะกรรมการพิจารณาร่างกฎหมายของกระทรวงมหาดไทย

๑.๑๐ เมื่อได้รับทราบมติของคณะกรรมการพิจารณาร่างกฎหมายของกระทรวงมหาดไทยแล้ว นิติกรเจ้าของเรื่องต้องดำเนินการปรับปรุงแก้ไขร่างพระราชบัญญัติตามความเห็นของคณะกรรมการพิจารณาร่างกฎหมายของกระทรวงมหาดไทยให้แล้วเสร็จภายใน ๓ - ๕ วัน

๑.๑๑ นิติกรเจ้าของเรื่องต้องดำเนินการปรับปรุงแก้ไขร่างพระราชบัญญัติให้เป็นไปตามมติของคณะกรรมการพิจารณาร่างกฎหมายของกระทรวงมหาดไทย แล้วเสนอผู้บังคับบัญชาและอธิบดีกรมที่ดินเพื่อส่งเรื่องให้กระทรวงมหาดไทยนำเสนอรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยพิจารณาส่งเรื่องพร้อมด้วยบันทึกหลักการและเหตุผล บัญชีเปรียบเทียบ บันทึกวิเคราะห์สรุป และคำชี้แจงความจำเป็นในการตรากฎหมายจำนวน ๑๕๐ ชุด ให้สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีนำเสนอคณะรัฐมนตรีต่อไป ขั้นตอนนี้ใช้ระยะเวลาประมาณ ๕ - ๗ วัน (หนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ด่วนมาก ที่ นร ๐๒๐๒/ว ๖๗ ลงวันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๓๒ และหนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ นร ๐๒๐๕/ว ๒๗๔ ลงวันที่ ๑๖ ธันวาคม ๒๕๔๐)

โดยเมื่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยลงนามในหนังสือถึงเลขาธิการคณะรัฐมนตรีและออกเลขที่หนังสือที่กระทรวงมหาดไทยแล้วให้นิติกรเจ้าของเรื่องรีบส่งเรื่องไปยังสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีภายใน ๓ วันทำการนับแต่วันออกเลขที่หนังสือ (หนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ นร ๐๒๐๑/ว ๑๐๖ ลงวันที่ ๙ มิถุนายน ๒๕๔๐)

